

Hikmet Yurdu, Yıl: 3, S.5 (Ocak-Haziran 2010), ss. 377 - 378

Te'vilatu'l-Kur'an'dan Örnek Metin

“Dinde zorlama yoktur. Doğru yanlıştan ayırt edilecek şekilde açıklanmıştır” (Bakara, 2 / 256)

Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed el-Matüridi

Çev. Dr. Yüksel Macit

İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ymacit@inonu.edu.tr

Giriş:

İmam Matüridi'nin Te'vilatu'l-Kur'an adlı tefsiri, dirayet tefsirlerinin ilk örneklerinden birisi olması bakımından oldukça büyük bir önemi haizdir. İmam Matüridi bu tefsirinde kimi zaman klasik anlayıştan farklı yorumlar da yapmıştır. Onun bu farklı yorumlarına işaret edebilmek bakımından biz de Bakara suresi 256. Ayete getirdiği yorumları tercüme ederek, Türk okurlarının Matüridi'yi anlamak, daha doğrusu Matüridi'nin farklı bakış açısı hakkında fikir vermek amacını gütmekteyiz.

Metin

“Dinde zorlama yoktur” yani hiç kimse bir dine zorlanamaz. “Dinde zorlama yoktur” ayetinin te'vili konusunda görüşler: Bazıları şöyle demiştir: Bu ayet Mecusîler ve Yahudi ve Hıristiyanlardan olan Ehl-i Kitap hakkında inmiştir; onlardan cizye kabul edilir / alınır. Müslüman olmaları için zorlanamazlar, onlar Arap müşrikleri gibi değildir; çünkü Arap müşriklerinden ya Müslüman olmaları beklenir veya onlarla savaşılır, onlardan cizye kabul edilmez, ya Müslüman olurlar veya öldürülürler. Buna göre Peygamber (SAS)'in Münzir b. Fulan'a şöyle yazdığı rivayet edilmiştir: “Arapların ya Müslüman olmalarını kabul et veya onlarla savaş. Ehl-i Kitap ve Mecusîlere gelince; onlardan cizye kabul et”. Kitap (Kur'an) da böyle söyler: “Onlarla savaşacaksınız yada Müslüman olacaksınız” (Fetih, 48 / 16).

Başka bir grup ise şöyle demiştir: “Dinde zorlama yoktur” yani zorlamayla din kabul olunmaz, çünkü bu bir iman değildir. Ayetin “Doğru yanlıştan ayırt edilecek şekilde açıklanmıştır” kısmına gelince; bu açık-

lama herkes içindir. Bu taktirde din, yapılan açıklamayla kabul edilmiş olur, zorlamayla değil.

Başka bir grup ise şöyle demiştir: “Dinde zorlama yoktur” yani Müslüman olduktan sonra taât üzerine zorlama yoktur; çünkü Allah Teâlâ bu taâtı (namaz gibi ibadetleri) mü’minlerin kalplerine / gönüllerine sevdirmiştir, artık bu hususta zorlama olmaz. Bunun anlamı, geçmiş milletlerde taât ağır ve meşakkatliydi, Allah Teâlâ bu sıkıntıları bu millettten (Müslümanlardan) kaldırdı ve onlara hafifletti. Bunun delili Allah’ın şu sözüdür: “Rabbimiz, bizden öncekilere / geçmiş milletlere yüklediğin gibi bizim üzerimize bir yük yükleme. Gücümüzün yetmeyeceği / taşıyamayacağımız şeyi üzerimize yükleme” (Bakara, 2 / 286) ve Allah’ın şu sözüdür: “Onlardan (Müslümanlardan) üzerindeki yükleri ve ağırlıkları kaldırdı” (A’raf, 7 / 157). Bunun gibi pek çok örnek vardır. Taât, geçmiş milletler üzerinde ağırdı. Fakat bu ümmet üzerinde hafifletilmiştir. Bu ümmete hafifletilmiş olduğuna göre taâta zorlanamazlar.

Başkaları şöyle demiştir: Bu ayet Peygamberin şu sözüyle nesh edilmiştir: “İnsanlar Allah’tan başka ilah yoktur deyinceye kadar onlarla savaşmakla emr olundum. Bu sözü söylerlerse kanları ve canlarını benden kurtarırlar, yoksa haklarından gelinir”.

Diğer bazıları şöyle demiştir: Ensardan bir kısmı daha önce emzirmek üzere Yahudilere çocuklarını vermişlerdi. İslam gelince, Ensar Müslüman oldu. Fakat Yahudilerin yanında olan çocukları eski dinleri üzerinde kaldılar. Müslüman olan Ensar çocuklarını Müslüman olmaları için zorlamak istediler. Bunun üzerine “Dinde zorlama yoktur” ayeti indi.

(İmam Matüridi) şöyle der: Bu “Dinde zorlama yoktur” ayeti Allah’ın şu sözündeki manası gibi de olabilir: “Allah dinde sizin için zorluk kılmadı” (Hacc, 22 / 78).

Ayette ki “Doğru yanlıştan ayırt edilecek şekilde açıklanmıştır” sözünden maksat, yani İslam Allah’ı inkardan ayırt edilecek şekilde açıklanmıştır, onun için (insanlar) Müslüman olmak için zorlanmazlar.